

מהתיקות התורה

בהלכה ובאגדה

מאת: רבי ניסים עטיה שליט"א

פניני כהן

מאת: רבי רועי הכהן שליט"א

בפרשתנו "ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר" והנה פירש רש"י אין חנון בכל מקום אלא לשון מתנת חנים, אף על פי שיש לצדיקים לתלות במעשיהם הטובים אין מבקשים מאת המקום אלא מתנת חנים ע"כ, **והנה הקשה** הגאון ר' אבי עזרי מרגליות בספרו כסף נבחר, שלכאורה הדבר תמוה ובפרט לפי המדרש {ילקוט שמעוני איוב תתקכז} על הפסוק "מי הקדמי ואשלם" שמוכח שם שלמרות המצוות והמעשים הטובים אין לשום בריה "חוב" אצל הקדוש ברוך הוא ושכר המצוות הוא רק בחסדו יתברך, ואם כן איך אמרו חז"ל אע"פ שיש לצדיקים לתלות במעשיהם הטובים? ומתרץ על פי דברי הגמרא {סוטה יד} שאמרו שם מפני מה התאוה כל כך משה רבינו להכנס לארץ וכי לאכול מפריה היה צריך? אלא אמר משה רבינו הרבה מצוות תלויות בארץ ואיך אקיימם ולכן כל כך רצה להכנס לארץ, וזו הכוונה כאן אע"פ שיש לצדיקים לתלות במעשיהם הטובים שעתידיים לעשות, ולכן מבקשים המתנה כדי לקיים את המצוות, בכל מתנת חנים ע"ש. ובספר להורות נתן מביא בשם ר' יהודה קרויס זצ"ל שמבאר על פי דברי **הנועם אלימלך זיע"א** שהצדיק גם אם עובר עבירה מכל מקום כוונתו לטובה ורק הוא טועה בדבר ואומר שגם בעבירה של הצדיק תמצא בסופה שם שמים כי כוונתו לטובה, וכן בחטא שגרם למשה רבינו לא להכנס לארץ כוונתו היתה לטובה שאם היה מדבר אל הסלע היה קטרוג חלילה על עם ישראל שסלע שומע והם לא שומעים ולכן הכה בסלע, ובזה מפרש הרב שאכן הצדיקים יכולים לתלות בכוונתם הטובה ולבקש מהקב"ה שישלם שכר על כוונתם הטובה שהיתה בתוך העבירה מכל מקום מבקשים מתנת חנים ע"ש. ועל עצם העניין מקשה שם הרב להורות נתן איך יכול לבקש הצדיק שכר עבור מעשה טוב והרי קיימא לן {קידושין לט:} שכר מצוות בהאי עלמא ליכא כלומר אין שכר מצוות בעולם הזה ומפרש הרב שמה שאמרו שאין שכר מצוות בעולם הזה דווקא במצוות שמחויב בהם אבל מה שעושה מעבר לכך מעשים טובים מגיע לו שכר ע"כ. **עוד הקשו** המפרשים מה זה "בעת ההיא" וכמה פירושים נאמרו בזה **ומהם הגאון ר' צבי אלימלך שפירא** מדינוב בספרו אגרא דכלה ביאר בכך, בהקדים דברי הגמרא {חגיגה יב:} דעת ריש לקיש שיש שבעה רקיעים והם וילון, רקיע, שחקים, זבול, מעון, מכון, ערבות, ושם בדף יג. מבואר שבין כל רקיע לרקיע יש מהלך חמש מאות שנה וכן עובי כל רקיע הוא 500 שנה וכן עובי הארץ 500 שנה **ובזה מפרש** שהרי התפלל משה תקט"ו תפילות וכשנחלק המילה לשניים יוצא ט"ו פעמים ת"ק שזהו בגמטריא 500 כנגד עובי הארץ ושבעה רקיעים וכן עובי שבין כל רקיע, ועוד תפילה אחת היה מגיע לה'.

"נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם" יש להבין מה שיין לומר נחמו והרי עדיין לא נבנה לנו בית המקדש? וראיתי בספר קול יהודה לרבינו יהודה צדקה זצ"ל בשם אמרי זאב, שביאר שאדם שיש לו חולה בר מין בוודאי שאינו מסיח דעתו ואינו מתיימש ממנו, אולם אדם שחלילה מת לו קרובו בר מין, בתחילה מצטער נורא עד שלאט לאט חוזר לחייו וכבר מסיח דעתו ממנו, ואנחנו מתאבלים בט' באב ולכאורה כבר עברו שנים ולמה לא מסיחים דעת ממנו אלא זו הנחמה שזה בבחינת חולה שיתרפא במהרה, כך יבנה המקדש במהרה בימינו.

שאלה: אדם שהוציא שם רע על חבירו ונגרם לו נזק בשם כך, וכגון מלמד שעקב השם הרע פיטרו אותו, האם צריך לשלם לו?

תשובה: הרמ"א בסימן שפו ס"ג פוסק וז"ל "יש אומרים שבכל גרמא בנזיקין אם הוא דבר רגיל ומצוי חייב לשלם לו משום קנס" ומקורו מדברי התוס' במסכת ב"ב בשם הריצב"א שחייב בנזקי גרמי הוא משום קנס, ולא קנסו חכמים אלא בנזק המצוי בלבד ולכן פוסק בתרומת הדשן בסימן ש"ז שאדם שהוציא שם רע על חבירו והפסיד את עבודתו בשל כך פטור מלשלם לו שזה גרמא, וראה שם בסוף התשובה שמחלק כנ"ל בשם ריצב"א ע"ש, וכן פסקו המהרש"ם והגינת ורדים, וראה בפסקי המשפט ע' תקעב מה שכתב בזה, ולכן להלכה אין חייב לשלם באופן זה אולם בוודאי שחייב לפייס אותו והיה צריך לנדותו עד שיפייסו אבל מצד חיוב ממון פטור.

לרפואה שלמה – משה בן יהודית, וכן משה בן חזו צביה, לחזרה בתשובה שלימה לשמחה רבקה בת אסתר, בעה"י לזרע של קיימא לשני מרים בת רוחמה, לרפואת שמעון בן דורית בעה"י יקום על רגליו במהרה, וכן לרפואת עפרה בת שרה, מרדכי בן ג'ולייט, פרדי בן ג'ולייט, דגנית בת רחל, סוזן חיה בת מסעודה, להבדיל לעילוי נשמת, משה בן ענת, רגינה בת שמחה, אשר בן נובר, לאה מהין בת מורברי.

גם השם שלך יכול להיות כאן לפרנסה/זיווג הגון/רפואה/הקדשה לעילוי נשמה ומעל לכל זכות הרבים עצומה לתרומות-0523458063 ברק

זכות
הלימוד
בעליון
זה

שו"ת בהלכה

מאת: רבי ניסים עטיה שליט"א

שאלה: האם ניתן לברך על לימון "הנותן ריח טוב בפירות" או שמא ספק ברכות להקל?

וראה עוד בחזון עובדיה שם, גם באור לציון חלק ב' דף קלז כתב שהמנהג פשוט לברך בנוסח "הנותן ריח טוב בפירות" ואין להמנע משום כך מלברך ברכה זו ע"ש. וכל זה לגבי שאר פירות **אמנם** לגבי ברכת הריח על הלימון נחלקו בה הפוסקים שהרב דמשק אליעזר (ערך ל' דף ריב) כתב שיש אומרים שאין לברך מכיון שאין נוטעים אותם אלא לצורך המיץ שלהם שממלאים ממנו לאלפים, וכמו שכתב בתשובת הרא"ש ואם כן כיצד יברך "הנותן ריח טוב בפירות" ואין עיקרו לפרי, ועוד כתב שמכיון שאי אפשר לאוכלם כך איך יקרא להם פרי בברכתו ע"ש. **והרב** משה לוי זצ"ל בספרו ברכת ה' ע' תקטו והלאה כתב שלכתחילה אין לברך על הלימון ברכת "הנותן ריח טוב בפירות" מכיון שאין הריח בא מהלימון כלל אלא מהקליפה והרי לדעת הרשב"א אין על הקליפה שם של פרי מכיון שהיא נזרקה, **וכן** מטעמו של הרב הנ"ל דמשק אליעזר שהרי אין הלימון נאכל כך וכו' ולכן לדעתו יש לברך עליהם בורא מיני בשמים, **אולם גדולי האחרונים** מהם ר' אליהו מני זצ"ל ומהר"א פאפו ז"ל ועוד כתבו שהמנהג פשוט לברך על הלימון ברכת הנותן ריח טוב בפירות, וכן העלה מרן רבינו עובדיה זצ"ל ודחה דברי הרב משה לוי, וראה בשלחן המערכת שתיך שהקליפה בטילה לפרי, ולכן יש לברך עליו ברכת "הנותן ריח טוב בפירות".

הנה המקור לברכת הריח הוא בגמרא ונלמד מן הפסוק "כל הנשמה תהלל יה הללויה" ושם למדו איזה דבר הוא שהנשמה נהנית ממנו ואין הגוף נהנה ממנו? - זה הריח, ומכאן למדו שצריך לברך לפני שנהנה מן הריח, **עוד אמרו** שם בגמרא שמי שמריח באתרוג או פרי עם ריח טוב כיוצא בו צריך לברך ברכת הנותן ריח טוב בפירות, והן אמת שנחלקו בנוסח הברכה שיש אומרים לברך "אשר נתן ריח טוב בפירות" **ולפי זה** כתב הגאון רבינו יוסף חיים בשו"ת רב פעלים (חלק ב' ס"ס לה) שיש נמנעים לברך ברכה זו מפני השינוי בנוסח מפני שאין זו הנאה הכרחית כדי לברך עליה ע"ש. **אלא** שמרן רבינו עובדיה יוסף זצ"ל רוח אחרת עמו ובחזון עובדיה (ע' שט) חלק על כך וטעמו שהרי ישנם פירות שההנאה מריחם מרובה ולכן אין לצער את עצמו ולהמנע מלהריח בריחם הטוב מפני שינוי הנוסח ועל כיוצא בזה אמרו בגמרא ירושלמי סוף מסכת קידושין שעתידי אדם ליתן את הדין על מה שראתה עינו ולא אכל ע"ש. **וכיוצא בזה** מצינו בעוד כמה ברכות שנחלקו בנוסח הברכה ואין נמנעים מהם כגון ברכת "הנותן לשכוי" שבגמרא לפנינו וכן בכמה ראשונים נדפס "אשר נתן לשכוי בינה להבחין" ואילו בסיפורים נדפס וכן הנוסח השגור בפי כל הוא "הנותן לשכוי וכו' ולא נמנעו מברכה זו

סיפור לשולחן השבת

הרמ"ק סיפר לתלמידיו לפני פטירתו, על האיש (האריז"ל) להנהיגם **אחריו, וכה היו דבריו:** "דעו לכם כי לאחר מותי יקום איש אחד אשר יאיר את עיניכם בחוכמת הקבלה ואף על פי שיראה לכם כי דבריו סותרים את דברי, בכל זאת אל תחלקו עליו מקורם של הדברים אחד וכולם אמת. אותו אדם הוא ניצוץ מנשמת הרשב"י ואין ערוך לגדולות ולכן אני מזהירכם שכל החולק עליו הוא כחולק על השכינה". ומי הוא אותו אדם גדול? ביקשו התלמידים לדעת. סירב הרמ"ק לענות על שאלתם ומשהפצירו בו רבות אמר: "איש זה אינו רוצה לגלות את עצמו ולכן גם אני איני רוצה לגלותו אך סימן אחד אתן לכם שעל ידו תוכלו להכירו כי מי שיזכה לראות את עמוד הענן שילך לפני מיטתי הוא האיש אשר ינהיג אתכם לאחר פטירתי". זמן קצר לאחר מכן נפטר הרמ"ק עמוד התורן של היכל הקבלה באותה תקופה בגיל ארבעים ושמונה שנה. אבל כבד השתרר בקרב בני הקהילה אשר בכו את מותו בטרם עת של הרב הנערץ וכולם יצאו לחלוק לו את הכבוד האחרון וללוותו לבית עולמו הספדים רבים שאר המספידים בהלויה נשא גם האריז"ל דברים על הרמ"ק ואמר: "נאמר בפסוק 'כי יהיה באיש חטא משפט מות' אם אדם יהיה נקי ובכל זאת ימות, 'ותלית אותו על העץ' תתלה את סיבת מיתתו בעוון עץ הדעת שהביא את המות לעולם".

נולד בשנת ה'רפ"ב למשפחה מיוצאי ספרד מקום לידתו אינו ידוע, נפטר בכ"ג בתמוז בשנת ה'ש"ל ונטמן בצפת.

מגדולי המקובלים ובקי גדול בתורת הנגלה והנסתר, זכה לגילוי אליהו הנביא.

הספיק להאיר את העולם בקדושתו ובתבונתו בשכלו הבהיר, בעמקותו ובהרצאת דבריו הקדושים בהסברה נפלאה ובכתיבה קלה, כשהוא שולט ושט על פני כל ים התלמוד, וביחוד בספר הזוהר והתיקונים. הוא שלט בשתי ידיו בכל מכמני הזוהר הקדוש, ובספרי המקובלים הראשונים.

באותם ימים מבקש רבו יעקב בירב לחדש את ה"סמיכה" שפסקה מישראל זה מאות שנים, רק בודדים מיחידי הדור הוסמכו וביניהם הרמ"ק שהיה אז רק בן ח"י שנים.

האר"י הקדוש העיד שראה בעת הלווית הרמ"ק עמוד של אש הולך לפני מיטתו.

רבותיו- מורו ורבו בנסתר רבי שלמה אלקבץ בעל ה'לכה דודי' גיסו, מורו ורבו בנגלה היה מר"ן המחבר רבי יוסף קארו.

תלמידיו-רבי אברהם גלנטי, רבי אברהם אזולאי, רבי אליהו די וידאש, רבי מרדכי דאטו, רבי שמואל גאליקו, ומהרח"ו ועוד.

מטעמים לשולחן שבת

"ואתחנן אל ה' בעת ההיא"

כתב רש"י אעפ"י שיש להם לצדיקים לתלות במעשיהם הטובים אין מבקשים מאת המקום אלא מתנת חנם, יש להבין מדוע אינם תולים במעשיהם? וגם מהו לפרש שמבקשים מתנת חנם? ונראה ללמד לאלה שאין בידם זכויות שלא יתיאשו מלהתפלל ולהתחנן ולבקש מתנת חנם, כי אילו היו הצדיקים מתפללים אל ה' שימלא בקשתם בזכות מעשיהם הטובים, היו אלה שאין להם מעשים טובים נמנעים מלהתפלל, ולכן מבקשים הצדיקים מתנת חנם כדי לתת פתחון פה להמוני העם הדלים ממעשים טובים שגם הם יתפללו לה'. וזוהי הכונה של לאמר - לדורות הבאים שיעשו גם הם כמוהו, שאף אם אין להם מעשים טובים אל יתיאשו מלהתפלל להשי"ת השומע תפילת כל פה. {תורת מהרי"ץ הובא בטוב הפנינים}

"ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום"

נראה לבאר פסוק זה כך, הנה מובא במדרש, ששאל אפיקורוס אחד את אחד מן החכמים, הלא כתוב בתורתכם "אחרי רבים להטות" והרי אנחנו עובדי הכוכבים והמזלות רבים מכם ומדוע אפוא לא תטו אחרינו? והשיב לו אמנם אתם רבים אך בדיני רוב יש כלל שבעלי חיים אינם בטלים ברוב! וישראל נקראו חיים, ולכן אין אנו צריכים להטות אחריכם, ולפ"ז כך יתבאר הפסוק ואתם הדבקים בה' אלקיכם ומדוע דבקים תהיו בה' ולא בעבודת כוכבים ח"ו, משום שחיים כולכם היום שאתם נקראים חיים ואינכם בטלים ברוב. {פנינים לרבינו יהונתן אייבשיץ זיע"א}

הצדיק המקובל רבי חיים סנאני זצ"ל אמר בדרך רמז, שהטעם שפרשת ואתחנן נכתבה לאחר פרשת דברים, לומר לנו שבזמן שאדם בטל מלימוד תורתו במקום שידבר דברים בטלים ואסורים של שקר לשון הרע ליצנות רכילות ודברי קנטורים עם חברים, מה יעשה? יפתח פיו בחכמה ויתחנן לפני השם יתברך שיפדה את עמו ישראל השרויים בגלות ויקבצם מארבע כנפות הארץ למען שמו הגדול המחולל בגויים, ויחוס עליו ועל בני ביתו שינצלו מכל חטא עוון ופשע והרהור רע, וכן על זה הדרך כל דברי תחינות ובקשות שאדם יכול לאומרם בעל פה, שלא מתוך ספר כל אחד כפי צחות לשונו, וזהו הרמז העולה מסמיכות פרשת דברים לפרשת ואתחנן להורות לך שבזמן שאתה בטל מהתורה במקום דברים בטלים שתדבר אמור במקומם, ואתחנן - דהיינו דברי תחנונים {דרך צדיקים ח"א הובא ב"דבר תורה לשלחן השבת לגאון רבי אהרון זכאי שליט"א}

מעשה נפלא – כוחה של תורה

מהמעשה הבא נבין ונשכיל בס"ד מה הוא כח התורה הקדושה שנת לנו ה' יתברך במתנה, וכמה חשוב להעריך מתנה זו וכוחה הגדול, מעשה באישה אחת שבנה חלה אנושות עד שנטה למות רח"ל, ובאה אל הגאון רבינו דוד הלוי זיע"א המפורסם בשם – הט"ז על שם ספרו טורי זהב, ובקשה והתחננה בפני הרב להצלה וישועה, וצעקה לעברו במר נפשה ששייב לה את הילד, השיב לה רבינו דוד בתמיהה ובביטול, "התחת אלוקים אני" ענתה לו האישה ואמרה, לא אל כבוד הרב אני פונה, אלא אל התורה שברב, וכמו שאמרו בזוהר הקדוש "אורייתא וקודשא בריך הוא חד הוא" וכששמע הט"ז דברי חכמה אלו שינה טעמו כלפיה ונתרצה לבקשתה, והבטיח לה שאת דברי התורה הקדושה שלומד כעת יחד עם התלמידים הוא נותן במתנה לילד שלה, אולי בזכות זה יחיה וכמו שנאמר ובדבר הזה תאריכו ימים, וכך אכן היה לא עברה שעה והילד שב לאיתנו, נלמד ממעשה נפלא זה, מה כח התורה, וכמובן כח ההערכה של האמא כלפי התורה הקדושה שבזכות זה קבלה את בנה במתנה!

חשבת על זה פעם?

הידיים

הידיים שלנו זה פלא אמיתי

לכל אצבע צורה אחרת אבל ביחד פועלות הרמוניה. ואין שתיים זהות בעולם. כוח שבידיים מסוגלות להרים משקל. לדחוף, להלחם מסמלות עשיה ויכולת. האצבעות מסוגלות לתפוס חוט דק לכתוב לנגן שזה דיוק ורגישות.

הידיים מתכופפות נפתחות סוגרות שזה יכולת התאמה וגמישות. יד אחד אין לו רעש, יד אחד אינה מסוגלת לעשות הכל אבל שהן עובדות ביחד אפשר לבנות להחזיק ולתקן. שהידיים פתוחות, האצבעות לא שוות אבל שמכופפים היד האצבעות שוות מלמד אותנו שבני אדם לא שווים אבל שמתכופפים אחד לשני ואז כולם שווים.

מדהים איך הגוף שלנו בנוי. לא?

חידוש לשולחן השבת / ואתחנן

ואתחנן אל ה בעת ההיא

ואתחנן גמט' (515) תפילות שהתפלל משה רבינו. אבל אם כל כך התפלל למה ה' לא קיבל את תפילותו?

המהר"ל מסביר יש תפילה שפועלת תוצאה ויש תפילה שפועלת קירבה. משה רבינו לא זכה להיכנס לארץ אבל זכה לקרבת ה' ע"י התפילות הרבות היא עצמה מתנה נצחית. גימט' (515) לומר לנו כל תפילה נספרת ואין תפילה שהולכת ריקן, שגם אם לא ראינו תוצאות, הקירבה שנוצרה נשארת לעד.

חידה:

בין העונים נכון יכנסו להגרלה. תשובות ניתן לשלוח עד יום שלישי למייל:

metikuthatora1@gmail.com

משקפת הפלא

מעשה שהיה ...

מעשה באיכר תמים שהעמיס על העגלה את האלומות לאין מספר וביקש להכניס לגורן. פתח הדלת של הגורן ומשך בסוסים, הסוסים נכנסו לגורן אבל האלומות נתקעו ולא הצליח להכניסם. עבר במקום לץ אחד ואמר למה אתה מכה את הסוסים? שאל האיכר ומה אעשה שיכנסו האלומות? ענה לו הלץ תקנה ממני המשקפת זו שמגדילה כל דבר ותביט לפתח והוא יגדל ותוכל להכניס. האיכר קנה את המשקפת והתבונן בסקרנות ופלא, הפתח גדל והתחיל למשוך ברסן הסוסים אבל לא הצליח להכניס את האלומות. קרא ללץ ואמר המשקפת לא עוזר, ואמר לו הלץ כמו שהפתח גדל כך אלומות גדלו.

האיכר פנה ללץ ואמר שלמתי לך על המשקפת ולא עזר תחזיר לי הכסף? ענה לו הלץ לא נכון?! שאתה מביט ביבול תסובב את המשקפת בצד המקטין. אז יראה לך האלומות קטנות, וכך עשה האיכר הביט בפתח היה גדול ושסיבב את המשקפת היבול היה קטן. הלץ ראה שאיכר מתעסק עם המשקפת ברח לו. האיכר מנסה להכניס האלומות ולא מצליח. עבר אדם פיקח ושאל אותו למה תכה את הסוסים? הלא המשקפת לא תשנה המציאות. שאל האיכר ומה לעשות? הרי זה פשוט הסר מהתבואה עד גובה הפתח ואז תאכל להכניס. לומדים שאת המעשים הרעים והטובים לראות מאותו צד של המשקפת.